

# บ้านหลังใหม่ของ "แก้มงคลพัฒนา" เมื่อชุมชนลุกขึ้นสู้เพื่อความมั่นคงในชีวิต

เรื่อง : อุษา พูลเอี่ยม

เรียบเรียง ชไมพร ฉายเหมือนวงศ์/ เรวัต อุลิต

## พลังแห่งการลงมือทำ: ถางป่า ฝาดงปลิง สร้างชุมชนแก้มงคลพัฒนา

ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยพลังของประชาชนในพื้นที่เป็นสำคัญ “แก้มงคลพัฒนา ถางป่า ฝาดงปลิง ร่วมพลังจริง สร้างชุมชน” คือแนวคิดที่สะท้อนถึงความมุ่งมั่น กล้าหาญ และความเสียสละของกลุ่มคนที่ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค ไม่ว่าจะเป็นป่ารกหรือดงปลิงที่หมายถึงความยากลำบากด้วยการรวมพลังของคนในชุมชน ร่วมกันบุกเบิกทางใหม่ สร้างพื้นที่แห่งความหวังจุดประกายให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริง ทั้งในด้านคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และความมั่นคงแนวคิดนี้ไม่ใช่เพียงคำขวัญแต่คือวิถีการลงมือทำจริงจากรากฐานของประชาชน เพื่อชุมชนที่เติบโตอย่างยั่งยืนและพึ่งพาตนเองได้

## จากวิกฤตสู่โอกาส เมื่อการ "ไล่อ้อ" กลายเป็นจุดเริ่มต้นของ "บ้านของเรา"

สหกรณ์เคหสถานแก้มงคลพัฒนา จำกัด ก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของชาวบ้านในชุมชนคลองหก หมู่ที่ 3 อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่บุกรุกกรมชลประทานจำนวน 90 ครัวเรือน และที่ดินเช่าสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์จำนวน 410 ครัวเรือน เมื่อมีข่าวการขอคืนพื้นที่ชาวบ้านจึงเดือนร้อนด้วยยังไม่มีพื้นที่รองรับการสร้างบ้านใหม่ ด้วย



เหตุนี้ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ได้เข้ามาให้คำแนะนำเกี่ยวกับโครงการบ้านมั่นคง เพื่อให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการตนเองและมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงได้ในที่สุด ภายใต้แนวคิดชุมชนบริหารจัดการตนเอง ร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมมือ ดูแลซึ่งกันและกัน โดยเริ่มจากการจัดตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุน ร่วมกันจัดหาที่ดิน จัดตั้งเป็นสหกรณ์ ดำเนินการขอคืนเช่าจาก พอช. ออกแบบบ้านร่วมกัน สร้างบ้านจากช่างชุมชน ตรวจสอบการสร้างบ้านตั้งแต่เริ่มต้นจนแล้วเสร็จ ทุกขั้นตอนสมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง แม้ในช่วงแรกจะมีสมาชิกบางส่วนถอนตัวเพราะไม่มั่นใจในโครงการ แต่คณะทำงานได้เปิดรับสมาชิกผู้เดือดร้อนจากอำเภออื่นเข้ามาเพิ่มเติมจนครบ 56 ครัวเรือน และยังได้ประสานงานกับเทศบาลตำบลธัญบุรีเพื่อขอความช่วยเหลือด้านระบบสาธารณูปโภค ทำให้โครงการนี้สำเร็จได้ด้วยพลังแห่งความร่วมมือ

## จากที่ราชพัสดุสู่บ้านของเรา: บุกเบิกเส้นทางแห่งความหวังด้วยสองมือ

การเข้ามาพัฒนาที่อยู่อาศัยในที่ดินใหม่เป็นความยากลำบาก เนื่องจากเป็นที่ราชพัสดุ สภาพแวดล้อมเป็นทุ่งนาล้อมรอบด้วยแหล่งน้ำมีสัตว์ร้ายอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ทาก ปลิง ภูเขา ภูเขาหลือม ยากแก่การเคลื่อนย้ายวัสดุและเครื่องจักรเข้ามาปลูกสร้างในพื้นที่ จึงได้นำเงินในส่วนของ การสร้างสำนักงานไปใช้ในการจัดหากระสอบทรายเพื่อทำเป็นทางเดิน โดยใช้แรงงานจากชาวบ้านในคลองหก หมู่ 3 ช่วยกันกรอกทรายและแบกขนมาทำเป็นถนนทางเดิน เพื่อให้รถบรรทุกวัสดุก่อสร้างตลอดจนเครื่องจักรต่าง ๆ สามารถเข้ามาถึงพื้นที่ก่อสร้างได้



## การพัฒนาที่อยู่อาศัยให้มีความมั่นคงสอดคล้องการดูแลทุกช่วงวัย

ชุมชนมีการออกแบบบ้าน เป็นรูปแบบ 2 ชั้น กึ่งปูนกึ่งไม้ ขนาด 4 x 7 เมตร โดยได้ประสานคณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ร่วมออกแบบกับสมาชิก สมาชิกเล็งเห็นความสำคัญในการสร้างบ้านยกสูงเนื่องจากพื้นที่เคยประสบปัญหาน้ำท่วมปี พ.ศ. 2554 และมีการออกแบบบ้านตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเป็นบ้าน 2-3 ห้องนอนตามจำนวนสมาชิกในบ้าน

ในปี 2551 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากพอช. ผ่านโครงการบ้านมั่นคง เป็นงบประมาณเพื่ออุดหนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย และพัฒนาระบบสาธารณูปโภค จำนวนรวมทั้งสิ้น 28,720,000 บาท 56 ครัวเรือน และได้รับอนุมัติงบสินเชื่อเพื่อก่อสร้างบ้านจำนวน 16,482,990 บาท

โดยเริ่มดำเนินการก่อสร้างบ้านจำนวน 56 หลัง ในปี 2559 โดยในเฟสแรก จำนวน 20 หลัง เฟส 2 จำนวน 25 หลัง เฟส 3 จำนวน 11 หลัง ซึ่งเป็นการปลูกสร้างเฉพาะในส่วนฐานราก การตกแต่งเพิ่มเติมเจ้าของบ้านดำเนินการเอง สร้างบ้านเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2561

ปัจจุบันสร้างบ้านแล้วเสร็จและเข้าพักอาศัยแล้ว จำนวน 52 หลัง กำลังต่อเติมให้แล้วเสร็จจำนวน 2 หลัง ยังไม่ต่อเติมและไม่พักอาศัยจำนวน 2 หลัง



จากการดำเนินการดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าชุมชนก้ามงคลมีแนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่รอบด้านโดยเน้นการออกแบบที่ตอบโจทย์การแก้ปัญหาจริง จากการที่มีการใช้ประสบการณ์จริงจากเหตุการณ์น้ำท่วมเมื่อปี 2554 มาเป็นบทเรียนในการออกแบบบ้านซึ่งคำนึงถึงความปลอดภัยในระยะยาว จึงตัดสินใจสร้างบ้านยกสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและปลอดภัย นอกจากนี้การสร้างบ้านที่มี 2 - 3 ห้องนอนตามจำนวน

สมาชิกในครัวเรือนยังช่วยให้สมาชิกในครอบครัวมีพื้นที่ส่วนตัวที่เพียงพอและเหมาะสม ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

## รวมกลุ่ม สร้างทุนภายใน นำไปสู่การจัดสวัสดิการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนทุกมิติ

กลุ่มออมทรัพย์ชุมชนคลองหก หมู่ 3 จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2551 โดยมีสมาชิกเริ่มต้นจำนวน 54 คน และยกระดับจัดตั้งเป็นสหกรณ์ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2554 ภายใต้ชื่อ “สหกรณ์เคหสถานแก้มงคลพัฒนา จำกัด” โดยสมาชิกทุกคนต้องออมหุ้นเป็นประจำทุกเดือน เพื่อสร้างทุนของตัวเองและใช้ในการดำเนินการโครงการ โดยเงินออมที่สะสมได้มีการนำไปใช้ในการจัดสวัสดิการชุมชน เช่น การช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเมื่อสมาชิกเกิด เจ็บ หรือเสียชีวิต กำหนดเงื่อนไขการออมหุ้นอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 10 หุ้นต่อเดือน (100 บาท) จัดสรรบริหารจัดการ จำนวน 50 - 100 บาท ปัจจุบันมีเงินออมสะสมจำนวน 1,120,000 บาท **ออมเพื่อจัดสวัสดิการ** จำนวน 30 บาท เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกรณีเกิด แก่ เจ็บตาย เช่น บุตรแรกเกิดของสมาชิก ช่วยเหลือ 500 บาท สมาชิกเจ็บป่วยไปโรงพยาบาล ช่วยเหลือค่าพาหนะ 100 บาท/ครั้ง สมาชิก/พ่อ/แม่/บุตร ช่วยเหลือ 1,500 บาท



ทั้งนี้ การที่สมาชิกทุกคน ออมหุ้นเป็นประจำทุกเดือน ทำให้ชุมชนมีแหล่งทุนของตัวเอง **เงินออมจำนวน 1,120,000 บาท** ไม่ใช่แค่ตัวเลข แต่คือการสะท้อนถึงพลังการรวมตัวกันเพื่อสร้างทุนสำรองร่วมกัน ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งในการ ช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในกรณีเกิด แก่ เจ็บ หรือเสียชีวิต การมีสวัสดิการเหล่านี้ช่วย ลดภาระทางการเงิน ของแต่ละครัวเรือนในยามที่เกิดเหตุไม่คาดฝัน ทำให้สมาชิกรู้สึกอุ่นใจและมีความมั่นคงในชีวิตมากขึ้น

นอกจากนี้ สหกรณ์ฯ ยังเป็นสมาชิกกับ **กองทุนรักษาดินรักษากำแพงบ้าน** โดยมีค่าใช้จ่ายครัวเรือนละ 300 บาท ต่อปี เพื่อช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในกรณีที่สมาชิก ประสบอุบัติเหตุหรือภัยพิบัติ และยังมีการช่วยเหลือในกรณีเสียชีวิตหรือทุพพลภาพอีกด้วย

การจัดตั้งสหกรณ์เคหสถานแก้มงคลพัฒนา จำกัด ไม่เพียงแต่เป็นการสร้างรากฐานทางการเงินที่มั่นคง แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ผ่านการบริหารจัดการตนเองที่มีประสิทธิภาพ สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของและกำหนดทิศทางการดำเนินงานร่วมกัน การออมหุ้นอย่างเป็นระบบนี้จึงไม่ใช่แค่การช่วยเหลือด้านเงินทอง แต่เป็นการสร้างความมั่นคงในชีวิต และวางรากฐานอันแข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาชุมชนในอนาคต

## ชุมชนเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จัดสรรพื้นที่เพื่อความยั่งยืน

ชุมชนเก๋ามงคลให้ความสำคัญกับเรื่องสิ่งแวดล้อมในชุมชน เมื่อสร้างบ้านที่มั่นคงสวยงามแล้ว ได้มีการสร้างกฎกติกาการอยู่ร่วมกันเพื่อให้บ้านและชุมชนเป็นระเบียบเรียบร้อยและน่าอยู่ ทั้งเรื่องการส่งเสริมการจัดการขยะในชุมชน รวมทั้งการจัดการเรื่องระบบน้ำเสียจากครัวเรือน โดยมีการสร้างบ่อบำบัดน้ำเสียราย ครัวเรือนก่อนปล่อยลงสู่คลอง แสดงให้เห็นถึงความตระหนักของชุมชนต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม การจัดการน้ำเสียอย่างถูกวิธี ช่วยป้องกันปัญหาผลกระทบทางน้ำและรักษาระบบนิเวศในลำคลอง

ในชุมชนยังได้มีการจัดพื้นที่ส่วนกลางของชุมชน พื้นที่สีเขียว สมาชิกบางคนก็ปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้ต่างๆ และแบ่งปันให้กับสมาชิกในชุมชน เช่น มะนาว มะเขือ ชะอม กระถิน พริก ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด โหระพา กะเพรา สะเดา เตย ผักรักกล้วยน้ำว้า กล้วยหักมุก มะยม ขนุน ฯลฯ ซึ่งการที่สมาชิกปลูกพืชผักสวนครัวและผลไม้ ในพื้นที่ส่วนกลาง ช่วยให้บรรยากาศในชุมชนน่าอยู่มากขึ้น สร้างสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น และการแบ่งปันผักผลไม้ให้กันในชุมชน สะท้อนถึงการสร้างความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน เมื่อคนในชุมชนสามารถปลูกผักเองได้จะช่วยลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน และยังเป็นการส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และการแบ่งปันผลผลิตยังช่วยสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกอีกด้วย



นอกจากนี้ยังมีการจัดสรรพื้นที่ส่วนกลางเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เช่น ที่ทำการสหกรณ์ สนามเด็กเล่น เครื่องออกกำลังกาย ศาลาแบ่งปันเพื่อใช้ประชุมสมาชิกและทำกิจกรรมตามเทศกาลต่างๆ สนามเปตอง สนามแบดมินตัน สิ่งเหล่านี้เป็นการลงทุนเพื่อสุขภาพของคนในชุมชน พื้นที่เหล่านี้เป็นแรงจูงใจให้คนทุกเพศทุกวัยได้ออกมาทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และส่งเสริมให้คนมีสุขภาพทางกายที่แข็งแรง

## สร้างความมั่นคงทางอาหาร เพื่อต่อยอด ยุกระดับการส่งเสริมเศรษฐกิจในครัวเรือนอย่างยั่งยืน



สมาชิกในชุมชนเก๋ามงคลมีอาชีพค่อนข้างหลากหลาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของชุมชนเมืองที่คนทำงานในหลายภาคส่วน ซึ่งมีทั้งอาชีพค้าขาย ผู้รับเหมา พนักงานบริษัท รับจ้าง และยังมีกลุ่มว่างงานซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มที่เกษียณ จึงทำให้มีการออกแบบพื้นที่ส่วนกลางในการเป็นสวนผักเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน ในการดำเนินการดังกล่าวมีการเชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาในการอบรมให้ความรู้ และจัดให้คณะกรรมการและสมาชิกไปศึกษาดูงานเศรษฐกิจพอเพียงที่จังหวัด

นครนายก จำนวน 20 คน ซึ่งหลังจากนั้นสมาชิกก็ได้นำแนวคิดมาประยุกต์ และปรับใช้ในการดำเนินงานในชุมชน โดยมีการริเริ่มโครงการต่างๆ เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและส่งเสริมอาชีพ โดยการจัดพื้นที่ส่วนกลางเพื่อส่งเสริมกลุ่มผู้ว่างงาน ผู้สูงอายุ และผู้เกษียณ รวมถึงกลุ่มสมาชิกที่ไม่มีรายได้ประจำปลูกพืชผักสวนครัวและผลไม้ ในพื้นที่ส่วนกลาง เช่น มะนาว มะเขือ ชะอม พริก และกล้วย เพื่อนำมาบริโภคและแบ่งปันกันในชุมชน ซึ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ การเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐาน สหกรณ์ได้ส่งเสริมให้สมาชิกเพาะเห็ดนางฟ้าภูฐานเพื่อนำไปบริโภค ซึ่งเป็นอีกหนึ่งวิธีในการลดรายจ่ายและสร้างอาหารที่ปลอดภัยสำหรับชุมชน

นอกจากนี้ยังได้มีการจัดหาแหล่งอาหารสดราคาถูกจากภายนอก ภายใต้ความร่วมมือกับมูลนิธิ SOS สหกรณ์ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิ SOS ในการรับอาหารส่วนเกินจากภาคธุรกิจ ซึ่งช่วยให้สมาชิกได้รับวัตถุดิบไปประกอบอาหาร และสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนได้

สหกรณ์ฯ ได้ใช้แนวทางแบบองค์รวมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิก ไม่เพียงแค่สร้างที่อยู่อาศัย แต่ ยังส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจครัวเรือน และสนับสนุนให้สมาชิกมีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพื่อลด ความเดือดร้อนในทุกมิติ

## สร้างมิติสังคมการอยู่อาศัยร่วมกันอย่างปลอดภัย

สหกรณ์เคหสถานแก้มงคลพัฒนา จำกัด ร่วมกับ คณะกรรมการชุมชนแก้มงคลพัฒนาดูแลให้ชุมชนมีความ สะอาดปลอดภัยในทุกด้าน เช่น ขอความอนุเคราะห์จากเทศบาล ในการพ่นหมอกควันกำจัดยุงลาย การฉีดวัคซีนให้สุนัข แมว การ บริการน้ำดื่มสะอาด การจัดการขยะ ซ่อมแซมไฟส่องทาง สุบน้ำ ระบายน้ำ ตัดหญ้า อสม.ดูแลผู้เจ็บป่วย ติดต่อประสานงานให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่อง มีแผนขอการติดตั้งกล้อง วงจรปิดจากเทศบาลธัญบุรี เพื่อความปลอดภัยในชุมชน และสหกรณ์ ฯ ยังมีการจัดกิจกรรมวันเด็ก วันผู้สูงอายุ วันทำบุญประจำปี วันสำคัญต่างๆ ให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ แบ่งปัน มีน้ำใจไมตรีซึ่งกัน และกัน



## บ้านที่มากกว่าคำว่าบ้าน: ก้าวสู่ชุมชนแห่งความยั่งยืน

เรื่องราวของชุมชนแก้มงคลเป็นเครื่องยืนยันว่า การมี "บ้าน ที่มากกว่าคำว่าบ้าน" ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แต่ คือการสร้าง "ศูนย์รวม" ของความรัก ความอบอุ่น และความสัมพันธ์ ที่แน่นแฟ้น ทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน ความภาคภูมิใจของ สมาชิกไม่ได้มาจากการมีบ้านเป็นของตัวเองเท่านั้น แต่ยังมาจากการ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนด้วยน้ำพักน้ำแรงของตนเอง



ความสำเร็จนี้เกิดขึ้นได้จาก “กติกากลุ่มชุมชน” ซึ่งเป็นกฎที่ทุกคนยอมรับร่วมกัน สหกรณ์เคหสถานก้ามงคลพัฒนาได้ร่วมกันสร้างระเบียบตั้งแต่เรื่องการอยู่อาศัย ความสะอาด ไปจนถึงการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นระเบียบและมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแท้จริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยไม่ใช่แค่การสร้างอาคาร แต่คือการสร้างกระบวนการที่ทำให้ชุมชนสามารถยืนได้ด้วยลำแข้งของตัวเอง โดยมี คน เงิน และเครือข่าย เป็นสามเสาหลักสำคัญที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว



“บ้านที่ให้มากกว่าบ้าน คือ ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและมั่นคงที่ ซึ่งครอบครัวสามารถเติบโตได้ ชุมชนสามารถรวมพลังกันได้ และประชาชนมีโอกาสฟื้นฟูชีวิตให้ดีขึ้นด้วยตนเอง”